

หลากหลายแนวคิดด้วย สถาปัตยกรรม ธรรมชาติ และสถานที่ก่อสร้าง

นพปฎล สุวจนันทน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

บทนำ

งานสถาปัตยกรรมได้รับการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา มีทั้งการค้นคว้าทางวัสดุศาสตร์และเทคโนโลยีในการก่อสร้างเพื่อทำให้งานสถาปัตยกรรมสำเร็จตามแนวความคิดและจุดมุ่งหมาย แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ (Modernism) ได้ดึงมนุษย์ให้ห่างออกจากธรรมชาติ หันไปมุ่งเน้นการสร้างงานสถาปัตยกรรมเพื่อตอบสนองประโยชน์ใช้สอย การก่อสร้างงานสถาปัตยกรรมเพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคมมากกว่าการตอบสนองทางด้านจิตวิญญาณ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อคุณค่าความรู้สึกของมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลกระทบให้เกิดความไม่สมดุลขึ้นในระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ส่งผลกระทบต่อมนุษย์โดยตรง ความหมายของงานสถาปัตยกรรมแตกต่างไปจากสมัยหลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม การเข้าใจธรรมชาติและหันกลับมาใส่ใจทางด้านจิตวิญญาณ และคุณค่าความรู้สึกของมนุษย์ นับเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องมีการศึกษาวิเคราะห์อย่างต่อเนื่องเพื่อสามารถสร้างแนวคิดทฤษฎีการออกแบบไปพร้อมกับการพัฒนางานสถาปัตยกรรม

บทความนี้เป็นการเสนอความคิดเห็นจากการศึกษาเบื้องต้นแนวคิดที่สัมพันธ์กันของงาน สถาปัตยกรรม ธรรมชาติ และสถานที่ก่อสร้าง จากมุมมองจากทางโลกตะวันออกและโลกตะวันตก ของนักวิชาการนักปรัชญาและสถาปนิกผู้มีชื่อเสียง 6 ท่าน คือ Martin Heidegger, Tadao Ando, Vittorio Gregotti, Raimund Abraham, Christian Norberg-Schulz และ Kenneth Frampton แนวคิดเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายไปในทางใกล้เคียงกัน อาจมีความแตกต่างในด้านการปฏิบัติและในการมองความสัมพันธ์ระหว่างสถาปัตยกรรมและธรรมชาติ การเข้าใจแนวคิดที่หลากหลายช่วยให้การสร้างสรรค์และออกแบบงานสถาปัตยกรรมเหมาะสม สอดคล้องและตอบสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์

และธรรมชาติ การศึกษามุมมองเหล่านี้ควรมีการส่งเสริมสนับสนุน
ร่วมไปกับการพัฒนาเทคโนโลยีและวิธีการใหม่ทางสถาปัตยกรรม

ถิ่นที่ตั้ง หรือ สถานที่ (Place)

Christian Norberg-Schulz นักวิชาการทาง
สถาปัตยกรรมที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่งกล่าวไว้ในบทวิจารณ์หนังสือชื่อ
Heidegger's Thinking on Architecture เพื่อเป็นการขานรับ
แนวคิดของ Martin Heidegger นักปรัชญาปรากฏการณ์นิยมชาว
เยอรมันว่า “ในช่วงเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป
อย่างชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ ว่าแนวความคิดแบบ “หน้าที่
นิยม”(Functionalism) เป็นแนวคิดที่ถือผลของงานออกแบบที่ทำได้
จริง ตอบสนองความจำเป็น มุ่งเน้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ
นั้น มีผลทำให้เกิดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ขาดรูปแบบเฉพาะ
หรือรูปแบบที่ไม่มีลักษณะเด่นที่มีคุณค่า ทำให้สังคมขาดการจัดหา
และจัดการด้านความเป็นอยู่เพื่อการดำรงชีพ และด้านที่อยู่อาศัย
เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้อย่างครบถ้วน
เพียงพอ เป็นผลให้ปัญหาเรื่องของ “ความหมายของงาน
สถาปัตยกรรม” ปรากฏให้เห็นได้ชัดเจนมากขึ้น” กระแสความคิด
ในการออกแบบหลายๆแนวคิดในยุคโมเดิร์น (Modernism) สร้าง
การเปลี่ยนแปลงมากและเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาศึกษา
วิเคราะห์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางในหมู่นักวิชาการ นักออกแบบ
และสถาปนิก โดยเฉพาะประเด็นเรื่อง “ถิ่นที่ตั้ง”(Place) ซึ่งหาก
แปลตามคำศัพท์ภาษาอังกฤษ “Place” จะหมายถึงสถานที่ หรือ
เทศะที่แปลตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานว่า ถิ่นที่ หรือท้องถิ่น
แต่ในแง่มุมมองการออกแบบในที่นี้ไม่ได้หมายถึงลักษณะเฉพาะ
ของที่ตั้งหรือของสถานที่ทางกายภาพเท่านั้น แต่จะหมายรวมถึง
ความมีลักษณะเฉพาะทางการรับรู้ของสังคม มโนทัศน์และความมี
เอกลักษณ์ของตัวเอง ความมีจิตวิญญาณ ที่รับรู้สืบทอดต่อกันมา
ตั้งแต่อดีตของสถานที่ นั้นด้วย ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนขอใช้คำว่า “ถิ่นที่ตั้ง”
ก็เพื่อให้สื่อความหมายที่สะท้อนความเป็นสถานที่ที่มีเอกลักษณ์ มี
จิตวิญญาณที่เกี่ยวพันกับคนและสภาพแวดล้อมรอบๆ พื้นที่นั้น

ความสัมพันธ์มนุษย์ สถาปัตยกรรม และธรรมชาติ (Human, Architecture and Nature)

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาตินั้น นับว่าเป็น
ประเด็นปัญหาเชิงปรัชญาที่มีความสำคัญมาก เป็นที่ถกเถียง
วิพากษ์วิจารณ์ โดยที่นักวิชาการแนวความคิดแบบปรากฏการณ์นิยม

(Pheonomologist) อย่าง Christian Norberg-Schulz พยายามเน้นว่า แนวคิดปรัชญาตะวันตกนั้น ธรรมชาติ จัดเป็นเรื่องลำดับรองๆ เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมมนุษย์ และเป็นประเด็นวิชาการที่หยุดนิ่ง ปราศจากการศึกษากล่าวอ้างพาดพิงถึง หรือเขียนถึงอย่างต่อเนื่องมาหลายทศวรรษ ตัวอย่างเช่น การที่มนุษย์ต้องต่อสู้กับภัยคุกคามจากธรรมชาติ อันเป็นเหตุให้เกิดแนวคิดยิ่งใหญ่ในเรื่องที่สังคมมนุษย์ต้องมีความรู้อย่างถ่องแท้หรือรู้แจ้งในเรื่องนั้นๆ เพื่อจัดการกับภัยต่างๆ

หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆ มีผลกระทบทำให้ความพยายามในการต่อสู้กับการอยู่รอดของมนุษยชาติลดน้อยลงไป โดยที่กลุ่มนักออกแบบนักวิชาการในยุคหลังจากโมเดิร์นที่เรียกว่า Deconstructionist เสนอแนะว่า ประเด็นการศึกษา หรือการปฏิสัมพันธ์กันของธรรมชาติและวัฒนธรรมได้ถูกเปลี่ยนสภาพไป ทำให้ไม่เกิดความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันและกัน ในทำนองเดียวกับกลุ่มคนรุ่นอื่นๆ อาทิเช่น เทคโนโลยีและการเดินทางด้วยความเร็วสูง เป็นต้น ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นจริงก็หมายความว่าความสัมพันธ์ทางโครงสร้างสังคมของทั้งสองสิ่งนี้ก็อาจเปลี่ยนไปด้วย ในขณะที่นักวิชาการหลายท่านได้แย้งว่าในการเอาชนะธรรมชาตินั้น จะเกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมขึ้นในอีกช่วงหนึ่งหรืออีกด้านหนึ่งที่ตรงข้ามกัน เช่น จะเกิดขึ้นในด้านองค์ความรู้ของมนุษย์ และด้านเทคโนโลยี โดยที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก็จะส่งผลให้เกิดวิกฤตทางสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ในทางกลับกันด้วย

หากจะพิจารณากันอย่างตรงไปตรงมาและมุ่งที่ความหมายแล้ว การสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมก็เป็นการเอาชนะธรรมชาติเพื่อความอยู่รอดและความคงอยู่ของมนุษย์ ในช่วงก่อนยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม การสร้างหรือสื่อความหมายในงานสถาปัตยกรรม การอธิบายเหตุผลที่มาที่ไปของงานนั้นจะมีโครงสร้างอ้างอิงและเชื่อมโยงกับธรรมชาติเสมอ แต่หลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมแล้วนั้นอาจเปรียบเทียบได้ว่าสถาปัตยกรรมยุคโมเดิร์น (Modern Architecture) ฟังพาดังขององค์ความรู้ของเทคโนโลยีสมัยใหม่มากกว่าจะฟังพาดังประกอบทางธรรมชาติ ถึงแม้ว่าเครื่องจักรต่างๆจะมีพื้นฐานการออกแบบโดยอ้างอิงระบบของธรรมชาติ แต่การยึดถือการใช้ประโยชน์งานเครื่องจักรนั้นอย่างจริงจังในทุกๆอย่าง เป็นผลให้งานสถาปัตยกรรมไม่สามารถอ้างอิงถึงหรือเชื่อมโยงกับธรรมชาติได้ตรงๆ แต่ถูกกีดกันให้ห่างออกไปมากขึ้นเรื่อยๆ เป็นปัญหาที่สั่งสมกันต่อๆ มา ทั้งนี้แม้ว่ากระแสความก้าวหน้าทาง

เทคโนโลยีที่เกิดขึ้น ก็ยังเป็นแรงผลักดันแสดงให้เห็นว่าตำแหน่งหรือจุดยืนของมนุษย์ในธรรมชาติก็ยังเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับบทบาทหน้าที่ของสถาปัตยกรรม

ถิ่นที่ตั้งและจิตวิญญาณแห่งพื้นที่ (Place and Genius Loci)

Albert Einstein ให้คำจำกัดความของ ถิ่นที่ตั้ง (Place) หรือสถานที่ ว่า “คือพื้นผิวชิ้นเล็กๆของโลกที่ถูกจัดให้เรียกขานได้เป็นชื่อหรือนามต่างกัน ไม่มีอะไรมากไปกว่าเป็นการจัดระเบียบของวัตถุสิ่งของต่างๆบนโลก” Peter Collins นักประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ได้นำคำจำกัดความนี้ไปขยายความต่อดังนี้ :

นับได้อย่างชัดเจนว่า สถานที่ เป็นที่ว่างประเภทหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสถาปัตยกรรมที่ซึ่งบางคนอาจอธิบายเพิ่มเติมได้อีกว่า สถานที่ (Place, Plaza, Piazza) เป็นที่ว่างขนาดใหญ่ที่สถาปนิกสามารถจัดการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมในนั้น ให้เป็นเนื้อเดียวกันได้กับที่ว่างนั้นได้

หลายทฤษฎีที่เกี่ยวกับ ถิ่นที่ตั้ง (Place) ก่อกำเนิดมาจากทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) และสภาพภูมิศาสตร์กายภาพที่เน้นลักษณะเฉพาะหรือประสบการณ์พิเศษที่มีต่อที่ว่างนั้นๆ ซึ่งอาจจะเรียกว่า จิตวิญญาณแห่งพื้นที่ (Genius Loci) แนวคิดเรื่องถิ่นที่ตั้งหรือสถานที่ นี้เป็นแรงดันกระแสนทฤษฎีประวัติศาสตร์สมัยใหม่ อันเป็นการยืนยันความสัมพันธ์ทางจิตวิญญาณและความเป็นตัวตนของมนุษย์กับคุณลักษณะพิเศษของพื้นที่ดังกล่าว

นอกจาก Heidegger ที่แสดงจุดยืน ชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของมนุษย์กับธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากนั้นแล้ว ยังมีสถาปนิกร่วมสมัยตลอดจนนักวิชาการอีกหลายคนเห็นคล้อยตามกัน อาทิเช่น Gregotti, Raimund Abraham, Tadao Ando, และ C. Norberg Schulz โดย C. Norberg Schulz ยืนยันว่า สถาปนิกจะต้องค้นหาจิตวิญญาณของพื้นที่ให้พบ เพื่อจะได้ทำการออกแบบให้สะท้อนสภาพนั้นๆ ออกมา อันเป็นการพยายามผลักดันให้เราใส่ใจกับประเด็นสถานการณ์นี้และความสำคัญแนวคิดนี้อย่างจริงจัง แนวคิดของ Tadao Ando

Tadao Ando สถาปนิกผู้มีชื่อเสียงได้นำเสนอแนวความคิดของเขาในบทความ Toward New Horizons in Architecture (New York, Museum of Modern Art, 1991)

Ando จึงใจตั้งชื่อบทความนี้ด้วยความเคารพในแนวคิดทฤษฎีอันโด่งดังของ Le Corbusier ซึ่ง Ando ได้วิจารณ์อย่างชัดเจนถึงความล้มเหลวของงานสถาปัตยกรรมทั้งในยุคโมเดิร์นและยุคหลังโมเดิร์น (Modern and Postmodern Architecture) ยิ่งกว่านั้นการตั้งชื่อโดยอ้างอิงความกว้างของขอบฟ้า นั้น เป็นความต้องการให้ผู้อ่านมองในเชิงภาพกว้างอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกใช้คำว่า Horizon (ขอบฟ้า) อย่างจงใจเพื่อให้เป็นสัญญาณบอกถึงความสำคัญของทฤษฎีปรากฏการณ์นิยมและความเกี่ยวข้องกับสถานที่ตั้งผลงานสถาปัตยกรรมซึ่งเป็นแนวคิดและเป็นกระบวนการในการออกแบบและตามทฤษฎีของ Ando เองด้วย Tadao Ando เสนอแนะว่า เมื่อเราก้าวเข้าสู่ช่วงสิบปีสุดท้ายของสหัสวรรษ (บทความเขียนเมื่อปี ค.ศ.1991) สิ่งที่เราจะต้องทำคือการพัฒนาผ่านยุคสมัยใหม่ (Modernism) และมองก้าวข้ามไปสู่อนาคตที่ยาวไกล ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยการดำเนินการหรือปฏิบัติการด้วยความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าจริงจัง ในบางแง่มุม เราจะพบว่านักวิจารณ์ มักจงใจไม่กล่าวถึงหรือมองข้ามความสำคัญของหน้าที่หรือเรื่องประโยชน์ใช้สอยในผลงานสถาปัตยกรรมของเขา โดยที่ Ando เองยอมรับว่าในการออกแบบที่ว่างในอาคาร เขามักจะไม่แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ใช้สอยของที่ว่างหรือพื้นที่อย่างชัดเจนเลย ความนิ่ง ความสงบสงัดของที่ว่าง ในงานสถาปัตยกรรมของ Ando จะมาจากความเรียบง่ายของรูปทรง (Form) ผสานกับการดึงเอาธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ การสร้างความขัดแย้งหรือการเผชิญหน้ากันระหว่างสภาพธรรมชาติกับสัญลักษณ์ของผิวคอนกรีตเปลือยเป็นการพยายามกระตุ้นความเป็นเงาสะท้อนระหว่างกันและกันให้ปรากฏในงานเท่านั้น

Ando เข้าใจดีว่างานสถาปัตยกรรมจะทำให้เกิดภูมิธรรมชาติใหม่ๆ ดังนั้น งานสถาปัตยกรรมจึงจำเป็นต้องแสดงลักษณะเฉพาะของสถานที่หรือพื้นที่นั้นๆ ให้จิตวิญญาณของพื้นที่ได้ปรากฏให้ประจักษ์ออกมา เขากล่าวว่า “จุดมุ่งหมายพื้นฐานเบื้องต้นจริงๆ ของงานสถาปัตยกรรมก็คือการก่อสร้างและสร้างสรรค์ถิ่นที่ตั้งหรือสถานที่ (The Construction of Place) นั่นเอง” ในบทความของเขาส่วนที่กล่าวถึงการปฏิสัมพันธ์ของธรรมชาติและสถาปัตยกรรมนั้น เขาพบว่าผลกระทบของแนวคิดนี้ปลูกกระตุ้นจิตสำนึกให้กับคน คล้ายคลึงกับแนวคิดของ Martin Heidegger ในเรื่องการอยู่อาศัยของมนุษย์ แม้ว่างานเขียนของ Ando นี้จะชักนำและกล่าวอ้างถึงเนื้อหาความในแนวทางปรากฏการณ์นิยม แต่เขาก็แสดงให้เห็นว่าเขาเองก็ไม่ได้ยึดติดหรือเดินตามแนวทางปรัชญานี้สักเท่าใดนัก โดยอาจสรุปได้คร่าวๆ ว่าทฤษฎีของ Ando มีความคล้ายคลึงอยู่

บ้าง ด้วยเหตุผลที่เขามีความคุ้นเคยกับงานเขียนของ Christian Norberg-Schulz และ Kenneth Frampton ที่เขียนถึง Heidegger และงานสถาปัตยกรรมต่างๆ หรือบางทีอาจรวมไปถึงแนวทางเดียวกับงานของ Vittorio Gregotti เรื่อง "Territory and Architecture" ในหนังสือ Architectural Design Profile 59, No 5-6 (1985) ซึ่ง Ando ให้ความสำคัญอย่างลึกซึ้งกับเรื่องถิ่นที่ตั้ง (Place) ในการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมเช่นเดียวกับ Gregotti และ Raimund Abraham

แม้ว่าแนวความคิดของ Ando จะเป็นในทางเดียวกับนักทฤษฎี นักวิชาการเหล่านี้ แต่ Ando ก็ได้ชี้ให้เห็นความแตกต่างที่สำคัญยิ่งระหว่างทัศนคติต่อความเป็นธรรมชาติของคนตะวันออกและคนตะวันตก โดยในวัฒนธรรมชาวญี่ปุ่นนั้นจะเน้นให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ของธรรมชาติและงานสถาปัตยกรรมมีความเป็นช่องทางหรือช่องแบ่งกันด้านความรู้สึกหรือจิตสำนึกของคนระหว่างอาคารกับธรรมชาติภายนอกอาคาร ซึ่งแตกต่างจากมุมมองของวัฒนธรรมตะวันตกที่มุ่งให้เห็นความเป็นช่องแบ่งขอบเขตกายภาพ แบ่งกันอย่างเป็นรูปธรรมที่แยกอาคารกับธรรมชาติจากกัน สำหรับ Ando ซึ่งเป็นสถาปนิกที่เรียนรู้ด้วยตนเองมาตลอด เป็นที่น่าทึ่งยิ่งว่าเขาสามารถแยกแยะและเข้าใจถึงแนวคิดความเป็นนามธรรมและความเป็นสากลของวัฒนธรรมของคนในซีกโลกต่างกันได้อย่างชัดเจน เขาเป็นสถาปนิกตัวอย่างคนหนึ่งที่ Kenneth Frampton นักวิชาการคนสำคัญได้กล่าวถึงอย่างชื่นชมในบทความเรื่อง Prospect for a Critical Regionalism ในหนังสือ Perspecta: The Yale Architectural Journal 20 (1983)

ผลงานสถาปัตยกรรมของ Tadao Ando, ในฐานะที่เป็นสถาปนิกที่ประสบความสำเร็จ เป็นที่ยกย่องในระดับนานาชาติ หากเราพิจารณาถึงองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่เขาใช้ในงานแต่ละชิ้น จัดได้ว่าเป็นงานที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย แก้ไขปัญหาได้อย่างหมดจด แม้ว่าทุกๆ ไปมักจะถูกมองว่าใช้คอนกรีตเปลือยเป็นวัสดุหลักอย่างเดียว เป็นลักษณะเด่นที่เขาใช้เป็นประจำ แต่ที่จริงแล้วในผลงานของเขาก็ได้นำเสนอให้เห็นว่า การใช้แสงธรรมชาติ และกระแสน้ำธรรมชาติก็เป็นองค์ประกอบทางกายภาพของสถาปัตยกรรมที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกันเลย งานทฤษฎีเรื่อง Toward New Horizons in Architecture

นี้จัดได้ว่าเป็นงานเขียนที่สละสลวยสะท้อนความเป็นกวีนิพนธ์ของ Ando ไม่แตกต่าง กับลักษณะการสร้างสรรคผลงานสถาปัตยกรรมของเขา

แนวคิดของ Raimund Abraham

Raimund Abraham เป็นสถาปนิกนักวิชาการอีกคนหนึ่งที่ทำให้ ความสำคัญในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสถาปัตยกรรมกับธรรมชาติเป็น อย่างมากเช่นเดียวกับ Tadao Ando ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสถาปัตยกรรมกับธรรมชาติใน *Perspecta: The Yale Architectural Journal* 49, (1982) ในเรื่อง *Negation and Reconciliation* ทั้ง Raimund Abraham และ Tadao Ando มีพื้นฐาน แนวทางการออกแบบที่พัฒนามาจากแนวคิดของสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ (Modern Architecture) แต่กลับมีแนวคิดแบบปรากฏการณ์นิยมที่ แตกต่างกันอย่างน่าสนใจ

สถานที่ตั้งในการก่อสร้างงานสถาปัตยกรรม เป็นประเด็นที่ สำคัญที่สุดสำหรับทั้ง Abraham และ Ando แต่แนวทางหรือกระบวนการ ในการเข้าไปจัดการกับสถานที่ตั้งนั้นกลับมีแนวทางที่แตกต่างกันเห็นได้ ชัด ในขณะที่ Ando มีแนวทางในการพยายามดึงเอาธรรมชาติเข้ามาร่วม เป็นส่วนหนึ่งหรือเข้ามาร่วมเป็นเนื้อเดียวกับมนุษย์ได้ โดยผ่านการ วางแผนอย่างระมัดระวัง มีกระบวนการเพื่อให้มีการปฏิสัมพันธ์ผสมผสาน กันอย่างเป็นระบบ แต่สำหรับ Abraham นั้นจะกล่าวถึงการเอาชนะและ การปฏิเสธลักษณะพื้นที่ของสถานที่ตั้งอย่างสิ้นเชิง ซึ่งเป็นการสะท้อน แนวคิดหรือจิตสำนึกแบบวัฒนธรรมตะวันตกที่มุ่งมองลึกลงไปข้างใน เข้า หาตัวเอง โดยที่ถือว่าเราจะไม่ตั้งคำถามหรือสร้างข้อสงสัย ถึงสิทธิของ มนุษย์ในการเข้าไปจัดการกับสภาพแวดล้อมหรือธรรมชาติ โดยที่แนวคิด ของ Abraham จะยึดถือตามทฤษฎีของ Martin Heidegger ที่กล่าวถึง สถานที่ตั้งเพื่อการก่อสร้างนั้นมีความสามารถเป็นที่รวมและเก็บรักษา ปฐมองค์ประกอบสำคัญ 4 อย่าง (Primal Fourfold) นั้นได้ คือ พื้นดิน (Earth) ท้องฟ้า (Sky) ความศักดิ์สิทธิ์ (Divinities) และมนุษย์ (Mortal) ในความหมายของ Heidegger ปฐมองค์ประกอบทั้งสี่ คือ พื้นดิน เป็น พื้นที่รองรับต้นไม้ หิน สายน้ำ และสรรพสัตว์ ท้องฟ้าเป็นเสมือนหลังคาที่ เป็นทางเดินของพระอาทิตย์ พระจันทร์ ดวงดาวนับหมื่นแสน เป็นที่บ่ง บอกสภาพอากาศและฤดูกาล แสงที่สาดส่องสู่พื้นดิน ความมืดมิดของ กลางคืน ความศักดิ์สิทธิ์เป็นเครื่องชี้ให้เห็นความเป็นอยู่ของพระเจ้า ที่ จะปรากฏขึ้นหรือหายไปได้ตามแต่ที่สรรพสิ่งจะยอมรับอย่างไร ส่วน มนุษย์นั้นคือผู้ที่เป็นและตายหรือสูญสลายได้ภายใต้ท้องฟ้า บนพื้นโลก และคงอยู่ได้ด้วยจิตผูกพันกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ องค์ประกอบทั้งสี่ข้างต้นจะถูก

มองพร้อมๆกันเป็นภาพรวมภาพหนึ่งเดียวเสมอไม่สามารถ
พิจารณาแยกกันได้ นอกจากนี้ ด้วยแนวความคิดแบบการแทรก
และผสมผสานอย่างแท้จริงของ Abraham มีความเห็นแตกต่าง
บ้างจาก M. Heidegger ในเรื่องของการปล่อยให้องค์ประกอบใดๆ
ในงานออกแบบมีความอิสระเป็นของตัวเอง แล้วสิ่งนั้นๆก็จะแสดง
ธาตุแท้และเนื้อแท้ของมันออกมาเอง ในขณะที่ Christian
Norberg-Schulz และนักวิชาการอื่นๆ คนตีความหมายของ
Heidegger ว่า เป็นการเรียกร้องให้มีการบำรุงรักษาและ ทะนุ
ถนอมพื้นที่ภาพให้คงอยู่ได้ยาวนาน ซึ่ง Abraham ก็ยอมรับว่าใน
กระบวนการออกแบบนั้น สำหรับเขา คงจะต้องจัดให้เป็นเรื่องลำดับ
รองๆ และในลำดับแรกเขาต้องพยายามฟื้นฟูสภาพที่เขาได้ทำ
เสียหายไปแล้วนั้นให้กลับมาใหม่

เรื่องอื่นๆ ที่ Abraham พยายามค้นหาอยู่เกี่ยวกับ
ความหมายของงานสถาปัตยกรรมนั้นก็มิประเด็นน่าสนใจยิ่งกว่า
โดยในการจัดการเรื่องสถานที่ก่อสร้างนั้น การเริ่มต้นทำงาน
ออกแบบเขาปฏิเสธการคาดการณ์ล่วงหน้าอย่างมีหลักการและ
อย่างเป็นทางการในที่ตั้งนั้นๆ แต่เขากลับใช้หลักการในการสืบ
ค้นหาเหตุการณ์เริ่มแรกทางสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่หรือมา
มีผลต่อพื้นที่ก่อสร้างอาคาร ซึ่งจะเป็นเหตุการณ์แรกเริ่มที่มี
มากกว่าประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ และรูปแบบ เขาพบความ
สมบูรณ์ความพร้อมในงานสถาปัตยกรรมซึ่งเคียงข้างอยู่กับอุดมคติ
และองค์ประกอบที่ชี้้นำให้สามารถแยกความเป็นจริงปรากฏและ
ความไม่เป็นจริงออกจากกันได้ งานออกแบบในรูปแบบภาพร่างๆ
ของ Abraham ทำให้นึกถึงพลังของการร่วมมือกันกระตุ้น ปลุก
ภาพลักษณ์ของการขุดอุโมงค์ลงไปใต้ดินอย่างไร้ระเบียบ บิดเบือน
เพื่อสร้างขอบเขตอาณาเขตพิเศษ แต่ละขอบเขต แต่ละหลุม ก็จะมี
เรื่องราวสะท้อนออกให้คนได้เข้าใจ ผ่านการตีความ บรรยาย
ออกมาเป็นภาพเขียน ภาพร่างของสถาปนิก

บทสรุป

จากทฤษฎีและแนวคิดต่างๆที่ได้ศึกษาจะเห็นได้ว่ากระแ
สการออกแบบสถาปัตยกรรมในยุคโมเดิร์นได้ดึงมนุษย์ให้ห่างออก
จากธรรมชาติมากขึ้น หันไปมุ่งเน้นการสร้างสรรคผลงานที่
สนองตอบประโยชน์ใช้สอย การก่อสร้างที่แก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ
สังคมมากกว่าการตอบสนองทางด้านจิตวิญญาณ และคุณค่า

ความรู้สึกร่วมกันของมนุษย์ที่มีต่อสถานที่ที่ก่อสร้างอาคารนั้นๆ และแนวคิดนี้จะเกิดขึ้นได้ทั้งในซีกโลกตะวันออกและตะวันตก ซึ่งมีจุดมุ่งหมายไปในทางเดียวกัน แต่แตกต่างกันในด้านการปฏิบัติและด้านแนวคิดในการมองความสัมพันธ์ระหว่างสถาปัตยกรรมและธรรมชาติ ดังนั้น ความหมายของงานสถาปัตยกรรมจึงแปรเปลี่ยนไปจากสมัยหลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม นับเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องมีการศึกษาวิเคราะห์อย่างต่อเนื่องเพื่อสามารถสร้างแนวคิดทฤษฎีการออกแบบ ที่เหมาะสมกับการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมที่สอดคล้อง และตอบสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์และธรรมชาติ

บรรณานุกรม

- Kate Nesbitt, Theorizing a New Agenda for Architecture. An Anthology of Architectural Theory 1965-1995, Princeton Architectural Press, New York 1996
- Tadao Ando, Toward New Horizons in Architecture, Museum of Modern Art Publication, New York, 1991
- Raimund Abraham, Negation and Reconciliation, Perspecta: The Yale Architectural Journal No.19, New Haven, CT., 1982
- Martin Heidegger, Building Dwelling Thinking, Poetry Language, Thought, Albert Hofstadter, translated, New York, Harper & Row, 1971

ประวัติผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นพกุล สุวัจนานนท์

สำเร็จการศึกษา

ระดับปริญญาตรี

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง 2522

ระดับปริญญาโท University of Colorado 2525

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ 8 สังกัดภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ตำแหน่งบริหาร คณบดี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง